

NME- leerroute

Vogels in de Gement

Voorwoord

Burgers die de mouwen opstropen om Nationaal Landschap Het Groene Woud nog aantrekkelijker te maken zijn erg belangrijk voor de ontwikkeling van het gebied. Ze krijgen hiervoor alle ruimte: overheden en streekorganisaties stimuleren de inventiviteit van inwoners om ambitieuze ideeën te bedenken en om te zetten in concrete projecten. Het levert prachtige resultaten op. Zo ook de leerroute Vogels in de Gement die door de Brede Bossche School De Kruiskamp is ontwikkeld vanuit het project Stapstenen van De Kruiskamp naar Het Groene Woud. Dit project heeft een financiële bijdrage van het Streekfonds Het Groene Woud ontvangen, waarmee wordt onderstreept dat Het Groene Woud grote waarde hecht aan het betrekken van inwoners bij groen, aan groene educatie voor kinderen en aan het vergroten van de biodiversiteit.

Namens Streekraad en Streekfonds Het Groene Woud veel succes toegewenst met dit goede initiatief.

Ger van den Oetelaar

Voorzitter Streekfonds Het Groene Woud; Dagelijks
Bestuurslid Streekraad Het Groene Woud, portefeuille
leefbaarheid

Inleiding

Al enige jaren gaan kinderen van Brede Bossche School De Kruiskamp minimaal een keer per jaar in groepjes de wijk in om te ontdekken wat er in de natuur te beleven valt. Maar er valt veel meer te ontdekken dan die ene keer struinen door het Beatrixpark, of waterdieren bekijken in de sloot, het voeren van de dieren van de kinderboerderij.

In kleine groepjes, bekapt met een rugzak vol materialen gaan de kinderen op stap om opdrachten uit te voeren. Voor de jongsten dicht bij school in het Beatrixpark en kinderboerderij, voor de iets ouderen kan het wat verder weg zijn. Het Schutskampspark, het bos achter de Admiraliteitslaan en voor de oudsten de Moerputten.

3

Het ontdekken van de natuur in en om je eigen wijk leert kinderen respect te hebben voor die natuur. Wanneer mensen op jonge leeftijd dit respect ontwikkelen, krijgen ze ook respect voor anderen die gebruik maken van diezelfde omgeving. De burens, vrienden, medebewoners van de straat, van de wijk. Koppel daaraan de ontwikkeling van alle vier de basisscholen tot vreedzame scholen, dan ben je aardig op weg om van deze generatie kinderen een geweldig stel wijkbewoners te maken.

Wij roepen ouders en andere wijkbewoners op dit voorbeeld te volgen en samen te gaan werken aan een groene vreedzame wijk.

René Dullaart,
Manager BBS De Kruiskamp

‘Van de Kruiskamp naar Het Groene Woud, met stapstenen naar de natuur’

Kinderen genieten van de natuur in de eigen omgeving.

De NME- leerroutes zijn ontwikkeld om de kinderen van de Brede Bossche School De Kruiskamp kennis te laten maken met de natuur in de eigen omgeving. De kinderen van de school en uit de wijk kunnen genieten van de jaargetijden, van de rust in de natuur, ze leren de planten en dieren kennen, ze weten wat er beweegt, zingt, wat er eet en wat er gegeten wordt in de wijk en de natuur in en om de stad ‘s-Hertogenbosch.

De NME- leerroute is een praktische manier om met de klas de natuur in te trekken en is lesvervangend. Om de leerroutes op een speelse manier aan te pakken die goed aansluit bij de leerbehoefte van de kinderen, zijn ze opgebouwd uit de volgende onderdelen:

- Een verhaal over de natuur op het niveau van de leerlingen.
- 6 opdrachtenkaarten met toelichting bij bijzondere plekken.
- 6 gekleurde palen op de route waar de opdrachten gedaan worden.
- Plattegrond van de route.
- Rugzak met spullen om de opdrachten uit te kunnen voeren.

Elke NME- leerroute heeft een boekje voor docenten en voor de leerlingen een werkblad. De rugzakjes staan klaar in het NME- lokaal op school.

Er zijn 8 NME- leerroutes ontwikkeld, dit zijn:

1. NME- leerroute Bijtjes van het Beatrixpark
2. NME- leerroute De schatten van het Beatrixpark
3. NME- leerroute Vlinders in de Kruiskamp
4. NME- leerroute De Konijnenschool
5. NME- leerroute Bomen in het Schutskampspark
6. NME- leerroute Schuilen bij het Engelermeer
7. NME- leerroute Vogels in de Gement
8. NME- leerroute Struinen in de Moerputten

‘Van De Kruiskamp naar Het Groene Woud, met stapstenen naar de natuur’

BBS De Kruiskamp heeft fruitbomen geplant en een ecologische oever aangelegd om de biodiversiteit in het Beatrixpark te vergroten en een mooie groene omgeving te realiseren op loopafstand van de school. Op deze manier willen we kinderen de kans geven om de natuur in de eigen omgeving beter te leren kennen en waarderen en ervoor zorgen dat de biologielees buiten gegeven kan worden. Deze leerroutes worden geïntegreerd in het schoolsysteem en in het aanbod van naschoolse activiteiten en in de wijk.

De NME- leerroutes bieden de basisscholen de mogelijkheid om natuureducatie vorm te geven en met de kinderen de natuur in te trekken. De kinderen kunnen zo natuurkennis en -ervaring opdoen in de eigen omgeving.

Alterra, een landelijke natuurorganisatie heeft in onderzoek aangetoond dat het opdoen van ‘eerste handservaring’ op jonge leeftijd, het ervaren van de natuur in eigen hand, de kans vergroot dat mensen op latere leeftijd met meer respect omgaan met natuur, milieu en landschap.

Structurele inbedding van NME

Alle basisscholen in De Kruiskamp werken samen aan natuur- en milieueducatie (NME) . Ook elders in de stad worden initiatieven genomen om NME structureel in te bedden. Samen met de NME-coördinatoren van de basisscholen zijn leerroutes ontwikkeld en worden diverse initiatieven genomen om natuureducatie handen en voeten te geven. Zowel vrijwilligers als professionals zetten samen hun schouders er onder. Op deze wijze wordt het netwerk vergroot en samengewerkt om natuur- en milieueducatie te ontwikkelen in de stad 's-Hertogenbosch.

Vogels in de Gement

Verhaal voor de docenten.

Vogels zijn overal in het buitengebied. Er zijn bijzondere vogelsoorten te zien in de Moerputten en de Gement omdat het landschap erg afwisselend is met struiken, hoge bomen, water, riet, open weide. Daarom zijn er watervogels, weidevogels, ganzen en zwanen en roofvogels te zien. Tijdens deze route proberen we al deze vogels te spotten.

Vogels houden van rust en je kunt ze snel verstoren. Let er op dat je stil bent. Want als de vogels eenmaal weg zijn, komen ze niet zo snel meer terug.

Watervogels zie je vooral in de plas bij de brug. Hier zie je het hele jaar rond watervogels zoals waterhoentje, meerkoet, reiger en de wilde eend. Maar ook specifieke vogels zoals karekiet (in het riet) en fuut (op het water).

Watervogels eten waterplanten of insecten, kikkers en vissen. Ze maken hun nest in of aan de rand van het water. Soms komen ze alleen voedsel zoeken, zoals de reiger.

Roofvogels zie je meestal hoog in de lucht of op een weipaal. Zij leven van kleine zoogdieren als muizen, konijntjes en andere vogeltjes. De buizerd vliegt in grote cirkels boven je hoofd. De torenvalk 'bidt' in de lucht. De sperwer vliegt in hoge snelheid door struiken op zoek naar prooi.

Weidevogels hebben een duidelijke voorkeur voor open gebied met gras zoals de Gement. De Kievit en de scholekster zijn meer algemene soorten. Als je geluk hebt zie je ook grutto, wulp en gele kwikstaart.

Veel vogels trekken van het ene gebied naar het andere, en leggen veel kilometers af.

De trekvogels zoals de kievit, grutto en tureluur komen naar Nederland voor het zachte zeeklimaat. Deze trekvogels komen in groten getale. Sommige vogels leggen op hun trektocht meer dan 1000 kilometer af. Voor hen is het belangrijk dat er voldoende voedsel is om aan te sterken. Als ze in Nederland zijn gaan ze op zoek naar een partner. Samen bouwen ze een nestje en brengen de jongen groot. Deze jongen zijn in het najaar vliegklaar om ook naar warmere oorden te trekken.

Wintergasten bezoeken ook de Gement en de Moerputten. Dat zijn ganzen en zwanen die de strenge winter van het Noorden ontvluchten. Ze komen voor de zachte winters (zeeklimaat) om in Nederland te overwinteren. Zij kiezen de Gement voor rust en voor het voedsel.

7

De standvogels blijven het hele jaar in Nederland. Veel meesjes, winterkoninkjes, roodborstjes en vinken zijn het hele jaar door te zien. Ze trekken wel, maar niet zo ver.

Het hele jaar door is het een komen en gaan van vogels in de Gement en de Moerputten.

Vogels in de Gement

Verhaal voor de kinderen.

Hoe kunnen vogels vliegen? Lees hier een vliegensvlug antwoord!

Een dikke duif lijkt zwaar. Toch is dit beestje vederlicht. Dat komt doordat de botten en veren van een vogel hol zijn. Knip je een veer doormidden? Dan zie je het zelf. Een vogel houdt zichzelf zo licht mogelijk. Daarom poept en plast ie alles wat ie eet en drinkt zo snel mogelijk weer uit.

Vliegen met peddels?

Sterke spieren en een goede conditie zijn ook nodig om te kunnen vliegen. Maar het belangrijkste zijn natuurlijk de vleugels. Een vogel gebruikt ze als een soort peddels en 'roeit' daarmee door de lucht. De peddels duwen de lucht steeds naar boven en beneden. Zo blijft het dier 'drijven' in de lucht. De veren aan de punt vande vleugels en de staartveren zorgen ervoor dat een vogel goed kan sturen en draaien.

Welke vogels kun je hier tegenkomen?

Bosvogels, weidevogels, watervogels, roofvogels, zangvogels etc.

Watervogels zie je hier het hele jaar rond bij de Moerputtenbrug. Zoals het waterhoentje, de meerkoet, de reiger en de wilde eend. Maar ook specifieke vogels zoals karekiet (in het riet) en fuut (op het water). Watervogels eten waterplanten of insecten, kikkers en vissen. Ze maken hun nest in of aan de rand van het water. Soms komen ze alleen voedsel zoeken zoals de reiger. De reiger maakt zijn nest in kolonies hoog in de bomen.

Roofvogels zie je meestal hoog in de lucht of op een weipaal. Zij leven van kleine zoogdieren als muizen, konijntjes en andere vogeltjes. De buizerd vliegt in grote cirkels boven je hoofd. De torenvalk 'bidt' in

de lucht. De sperwer vliegt met hoge snelheid door struiken op zoek naar prooi.

Weidevogels hebben een duidelijke voorkeur voor open gebied met gras, zoals de Gement. De Kievit en de Scholekster zijn soorten die het meest voorkomen. Als je geluk hebt zie je ook grutto, wulp en gele kwikstaart.

Zangvogels zijn bekende diermuzikanten. Zij onderscheiden zich op muzikaal gebied van andere vogels, omdat ze maar liefst zeven spieren hebben om muziek te maken. Misschien hoor je hier wel de blauwborst of rietzanger!

9

Trekvogels of standvogels?

De vogels die in Nederland overwinteren, noemen we wintergasten. Als ze juist in de zomer bij ons zijn, noemen we ze zomergasten. Maar dat is nog niet alles. Want twee keer per jaar vliegen grote groepen vogels over het gebied, op weg naar een verre bestemming in het buitenland. Dit gebeurt in het voorjaar (maart tot en met juni) en in het najaar (juli tot en met oktober), komen er grote vluchten vogels overvliegen, op weg naar een verre bestemming in het buitenland. Regelmatig maken deze zogenaamde doortrekkers een tussenlanding om op adem te komen en zich flink vol te proppen met voedsel voor de verdere reis. Wintergasten, zomergasten en doortrekkers noemen we trekvogels. Niet alle vogels gaan op reis.

Er zijn ook standvogels, zoals een mus, merel, buizerds, specht etc..., die het hele jaar in ons land blijven. Deze vogels kun je dus altijd zien.

Routekaart en de plekken voor de opdracht

Onderzoekspalen

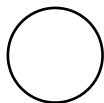
Er staan geen palen langs de route. Zoek zelf mooie plekken en plaats hier de gekleurde haring zodat het duidelijk is waar de kinderen de opdrachten moeten uitvoeren.

11

— — — NME- leerroute Vogels in de Gement

Opdrachtenpalen:

- Hoe heet de vogel die je ziet
- Waar voelen de vogels zich thuis
- Leeftijd boom onderzoeken!
- Welke vogels zie je?
- Maak je eigen landschapsschilderij
- Wat eten de vogels?

Opdracht 1

Hoe heet de vogel die je ziet?

Vogels komen overal voor in de natuur. Veel vogels hebben voorkeur voor een bepaalde plek. Sommigen leven aan de rand van het water, andere in bomen en struiken of juist op het platteland, in een weiland. Iedere vogel heeft zijn eigen omgeving nodig. Denk maar aan het bouwen van het nest, het zoeken naar voedsel, een plek om te paren en het grootbrengen van hun jongen, de slaap- en schuilplekken etc.

Bijvoorbeeld: Vogels in het weiland hebben langere poten dan de vogels in bomen en struiken. Vogels die zaad eten hebben een dikke snavel terwijl bij vogels die insecten eten de snavel smal en spits is. Vogels zijn wat hun uiterlijk betreft erg verschillend en als je even de tijd neemt zie je ook dat ze zich anders gedragen.

Als je vogels wilt herkennen moet je dus op veel verschillende dingen letten.

En let op: Alle vogels fluiten een eigen deuntje.

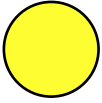
Zie je de roofvogel boven de bomen? Wat zou het zijn?

Opdrachten:

1. Welke kleur heeft de vogel die je ziet?
2. Omschrijf de vogel die je ziet.
3. Zoek de vogel op de zoekkaart of in het vogelboek.
4. Hoe heet de vogel die je ziet?
5. Komt hij alleen voor of leeft hij in groepjes?
6. Zie je het verschil tussen het mannetje en het vrouwtje?
7. Zijn er andere opvallende zaken die je interessant vindt?

Benodigdheden: zoekkaart vogels, verrekijker, pen en papier.

Opdracht 2

Waar voelen de vogels zich thuis?

Alle vogels hebben voorkeur voor een eigen plek. Dit kan zijn een cultuur- of een natuurlandschap, zand- of kleigrond, met houtwallen en bosjes of juist een open gebied zoals het agrarisch landschap.

Instinctief wordt door de vogel een omgeving gekozen die geschikt is voor het zoeken naar voedsel, het maken van een nest en een plek om de jongen groot te brengen.

Sommige vogels zijn trekvogels, sommige standvogels. Trekvogels kunnen zomergasten, maar ook wintergasten zijn. Er zijn nog veel meer verschillen, want sommige vogels maken een horst (nest) hoog in de boom, zoals een havik of buizerd.

Andere vogels broeden graag op de grond, zoals veel weidevogels: de Kievit, grutto, tureluur. Enkele vogels maken zelf een klein nestje (winterkoninkje) of kiezen een holte in de boom zoals de specht. Dit is voor elke soort uniek. Dat zijn ook de kenmerken waar je op kunt letten als je vogels gaat kijken.

Houden vogels van het bos of het weiland?

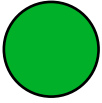

Opdrachten:

1. Kijk om je heen. Noem de kenmerken op van het gebied.
2. Is het een open gebied met veel weilanden en sloten of is het een gesloten gebied met veel bomen en struiken?
3. Herken je planten in de omgeving of zie je sporen van andere dieren?
4. Wat is de naam van dit gebied?
5. Zie je verschillen in het landschap?
6. Noem de vogels op die je allemaal ziet?

15

Benodigheden: zoekkaart vogels, fotokaart vogels, verrekijker, pen en papier.

Opdracht 3

Leeftijd boom onderzoeken!

Een albatros van minstens 62 jaar is de oudste nog levende vogel ter wereld.

Wist je dat de oudste boom ter wereld meer dan 4700 jaar oud is?

De boom is een Bristlecone Pine en staat in de White Mountains in Californië in de Verenigde Staten.

De bomen in dit bos worden geen 4700 jaar oud.

Hoe oud zijn de bomen hier in het bos?

Je kunt aan de omvang van de stam zien hoe oud een boom ongeveer is.

Je meet de omvang van de stam op 1.30 meter hoogte van de grond. Niet alle bomen groeien even snel: snelle groeiers zijn bijvoorbeeld wilgen en populieren. Zij zijn dus sneller dikker. Langzame groeiers zijn beuken en eiken.

<i>Stamomtrek boom</i>	<i>Leeftijd van de boom</i>	
	<i>Snelle groeiers</i>	<i>Langzame groeiers</i>
<i>10 tot 20 cm</i>	<i>Ongeveer 5 jaar</i>	<i>Ongeveer 10 jaar</i>
<i>20 tot 30 cm</i>	<i>Ongeveer 7,5 jaar</i>	<i>Ongeveer 15 jaar</i>
<i>30 tot 50 cm</i>	<i>Ongeveer 10 jaar</i>	<i>Ongeveer 20 jaar</i>
<i>50 tot 80 cm</i>	<i>Ongeveer 12,5 jaar</i>	<i>Ongeveer 25 jaar</i>
<i>80 tot 100 cm</i>	<i>Ongeveer 15 jaar</i>	<i>Ongeveer 30 jaar</i>
<i>100 tot 150 cm</i>	<i>Ongeveer 15 tot 25 jaar</i>	<i>Ongeveer 30 tot 50 jaar</i>

Opdrachten:

1. Zoek hier naar verschillende bomen, tenminste 2. Gebruik je zoekkaart om de naam van de boom te vinden en je meetlint om de leeftijd van de boom te bepalen.

<i>Naam boom</i>	<i>Stamontrek en leeftijd</i>
.....
.....
.....
.....

Benodigdheden: meetlint, zoekkaart bomen en poster bomen.

Opdracht 4

Welke soorten vogels zie je?

Veel zangvogeltjes vind je in bomen en struiken. Ze bouwen hier hun nest en vinden hier hun voedsel, rupsen en insecten die ook in de bomen leven. In het voorjaar fluit elke vogel zijn eigen liedje. Het roodborstje, de merel, de zanglijster zijn voorbeelden van zangvogels.

Langs het kanaal komen veel watervogels voor. Zij wonen op of aan het water. Hier bouwen ze hun nest en zoeken hun voedsel zoals vis, insecten en waterplanten. De wilde eend, de fuut, de aalscholver, het waterhoentje zijn voorbeelden van watervogels.

Roofvogels zie je vooral als zij hoog in de lucht vliegen of als zij rusten op een weipaal. Als je op de vorm van de vleugels en de staart let kun je ze beter herkennen. De torenvalk, de buizerd zijn voorbeelden van roofvogels.

De weidevogels komen voor in het grasland. Hun nesten zijn kwetsbaar en deze kunnen gemakkelijk vertrapt worden door de koeien of overreden worden door de tractor van de boer. Mensen die actief zijn in de Weidevogelgroep Cromvoirt beschermen de nesten door deze te markeren. Zij overleggen met de boer zodat deze weet waar de weidevogels hun nest hebben en deze beschermd kan worden. De grutto, de Kievit, de scholekster en de gele kwikstaart zijn voorbeelden weidevogels.

Extra opdracht: Bouwen!

Een eend maakt geen merelnest. Een merel geen kraaiennest. Elke vogel bouwt zijn eigen nest. Dat is aangeboren. Een groot of een klein nest. Slordig of juist keurig netjes. Een bolletje of een kommetje.

Kraaien, reigers en buizerds bouwen van takken grote nesten. Hoog in de bomen. Daar hebben ze goed uitzicht. En... zo hoog komen geen katten.

Opdrachten:

Maak een indeling op papier en vul in wat je allemaal hebt gezien. Zoek zoveel mogelijk soorten vogels op, noem de gebiedskenmerken, het aantal vogels (echt even tellen!) en bijzonderheden (een kraai ging achter de buizerd aan in de lucht).

Wat vind jij bijzonder aan de vogels die je hebt gezien?

Benodigdheden: verrekijker, pen en papier.

Soort vogel	Kenmerken van het gebied	Aantal	Bijzonderheden
Zangvogels	-	-	-
Watervogels	-	-	-
Roofvogels	-	-	-
Weidevogels	-	-	-

19

Opdracht

Maak een eigen vogelnest van takken, groot en klein, mos en andere zachte natuurlijk materialen in de omgeving. De dikke takken onderop. Daarna de dunnere. Maak daarop een zacht bedje: gras, mos en bladeren.

Is het nest stevig en lekker zacht?

Opdracht 5

Maak je eigen landschapsschilderij.

Wij kunnen kleuren zien! Maar kunnen vogels dat ook?

Ja, vogels kunnen kleuren zien.

Roofvogels zoals de torenvalk kunnen naast kleuren ook ultraviolet licht zien. Dit is handig voor ze, want dit helpt de roofvogels om hun prooi te vangen. De urine van een muis bijvoorbeeld geeft ultraviolet licht af. Als een roofvogel dat ziet, weet hij precies waar de muis zich bevindt.

Kleur in het landschap

Schilders maken graag het landschap met verf op het doek na. Ze kijken daarvoor goed welke kleuren ze allemaal om zich heen zien.

Opdrachten:

1. Kijk goed om je heen. Zoek een mooie kleurige omgeving. Dit kan groot zijn, bijvoorbeeld een groep bomen. Maar het kan ook klein zijn, zoals kleine bloempjes of een stukje gekleurde schors. Teken dit op je kladblok.
2. Kijk om je heen. Kun je van losse dingen uit de natuur ook een bijzonder schilderij maken? Maak van losse takken een vierkant en verzamel daar losse elementen in die je vindt.

Benodigdheden: klembord, kladblok, kleurpotloden, papier.

21

Zwerm vogels boven de Gement

Opdracht 6

Wat eten de vogels?

Veel verschillende soorten vogels komen samen voor, maar laten, elkaar wel met rust. Deze soorten leven in vrede naast elkaar omdat ze ieder een eigen plekje hebben in de natuur (biotop). Maar vooral omdat ze geen vijanden zijn bij het zoeken naar voedsel.

Probeer er achter te komen wat voor voedsel de vogels eten en let ook op hoe ze voedsel zoeken.

Maar er zijn ook veel verschillende soorten vogels die niet in vrede samen in een gebied leven. Deze vogels voeren altijd strijd met elkaar. Ze blijven elkaar achtervolgen, ze jagen elkaar weg, ze roepen naar elkaar.

Waarom doen ze dit?

Probeer er achter te komen waarom vogels zich zo gedragen.

- Er zijn zaadeters, insecteneters en alleseters.
- Kun je zien aan de vorm van de snavel welk voedsel ze eten?
- Noem eens vogels op die zaad eten?
- Noem eens vogels die omnivoor (alleseters) zijn?

Opdrachten:

1. Zoek de naam op van de vogels die zie.
2. Wat denk je dat deze vogel eet? Waar let je op?
3. Welke vorm heeft de snavel?
4. Welk gedrag zie je dat met voedsel zoeken te maken heeft?
5. Weet je wat de vogel eet?
6. Welke snavel hoort bij welk voedsel? Pak hiervoor je werkblad snavelstaren en vul dit in.
7. Probeer er achter te komen waarom sommige vogels elkaar, achtervolgen, ze elkaar weggagen en ze naar elkaar roepen?

23

Benodigheden: informatieboekje vogels, zoekkaart vogels, verrekijker, pen en papier, werkblad en antwoordblad snavelstaren.

Regenwormen, daar zijn veel vogels dol op!

De Buitenles

Voorbereiden

Instructie aan de kinderen en begeleiders en letten op:

Rust nemen bij het uitvoeren van de opdrachten.

Stimuleren van zelfstandig werken en samenwerken.

Laat de kinderen opschrijven wat ze niet weten, dan kunnen ze dit op een later tijdstip opzoeken op internet of in de bibliotheek.

Leg de relatie tussen de activiteit in de natuur en het werkboek op school.

Afspraken maken over het vervoer en de begeleiding.

Doen

Boekje bespreken en de specifieke woorden doornemen, zodat de opdrachten duidelijk zijn.

Vogelmemory, spelenderwijs de tuinvogels herkennen. http://www.vogelbescherming.nl/winkel__fun/spelletjes/tuinvogelspel

Maken

De kinderen maken een vogelhuisje en/of voederplank.

Vogelvoer maken.

De buitenles

Stap 1: Samen op pad.

- Het verhaal voorlezen bij de start van de NME- leerroute
- De route wandelen met de hele groep.
- Zet de gekleurde haringen op plekken waar de kinderen de opdrachten kunnen doen. Gebruik hierbij het kaartje om de plek voor de paal te bepalen.
- Bij de gekleurde palen stilstaan en tijd nemen om de toelichting bij de opdracht voor te lezen.
- Een verzamelplek afspreken

Stap 2: Instructie geven.

- Maak afspraken hoe lang de kinderen werken aan de opdrachten.
- Verdeel de groep in kleine groepjes (met begeleider).
- Iedere groep krijgt een rugzak mee en de kleur van de rugzak geeft aan bij welke paal de groep gaat beginnen.

Stap 3: De kinderen gaan in kleine groepjes aan de slag met de opdrachten.

Stap 4: Verzamelen en in het kort ervaringen uitwisselen.

Stap 5: Samen, weer veilig terug naar school.

25

Verwerken en terugkijken

Reflecteren

De kinderen maken een vogelmemory over zaadeters, insecteneters en alleseters.

De kinderen vertellen elkaar wat ze leuk / niet leuk vonden over het bezoek aan de Moerputten/Gement.

Integreren

De kinderen maken een verhaal over vogels. Bijvoorbeeld een vogel, zwaluw, die wegtrekt naar een warm land. Welke avonturen beleeft zo'n vogel onderweg.

De kinderen nodigen hun ouders uit om nogmaals de Moerputten/Gement te bezoeken.

Instructie voor de begeleiders

Hoe gaan we de natuur beleven?

De kinderen doen in de natuur kennis en ervaring op en beleven de natuur op eigen wijze.

Geef aan dat je stil bent in de natuur en dat je je rustig gedraagt om de vogels en zoogdieren die in de natuur leven niet te laten schrikken of te verjagen.

Het uitgangspunt is dat je op bezoek bent in de natuur, het leefgebied van de planten en dieren die er voorkomen. Zij zijn van het natuurgebied afhankelijk voor hun voedsel, beschutting, zonlicht om te groeien, ruimte om te bewegen etc. Ze wonen hier tenslotte.

Het is belangrijk om de kinderen te laten spelen en zelf de natuur te laten ontdekken zodat ze er zo achter komen wat zij zelf interessant en leuk vinden.

Tips voor de begeleiders van de kinderen

- de aandacht gaat uit naar de groep kinderen die aan je zijn toevertrouwd;
- neem samen met de kinderen het verhaal en de opdrachten door. Natuurlijk is het prima om samen te lezen;
- als je de kinderen instructie geeft of je wilt iets vertellen, zorg er dan voor dat de kinderen in een kring staan met de neuzen naar het midden;

- de groepjes blijven bij elkaar;
- stimuleer zelfstandig werken, ontdekken, actieve verwondering en fantasie bij de kinderen;
- zorg voor een basisrust in de groep;
- corrigeer als je het nodig vindt. Dat biedt duidelijkheid aan de kinderen en zo laat je merken dat je de uitgangspunten belangrijk vindt.
- laat de kinderen zoveel mogelijk vrij hun gang gaan;

27

Als je in de natuur bent geweest, controleer dan altijd of er teken op het lichaam zijn achtergebleven en vertel de ouders hierop toe te zien.

Schoenen? Of toch beter laarzen aan...

Colofon

Dit is een uitgave van BBS De Kruiskamp.

Dit boekje kunt u bestellen bij BBS De Kruiskamp:

Email: info@bbsdekruiuskamp.nl

Telefoon: 073-8225182

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door:

